

TIEDE OSANA MAAN KRIISIN- KESTÄVYYTTÄ

Maamme oli niihin aikoihin ollut suuressa jännityksessä idästä tulleen nootin takia, joka kuitenkin presidenttimme suurella valtiollisella taidolla tuli ohjatuksi tällä hetkellä meille rauhaksi ja onneksi. Toivoaksemme niin jatkuu, jotta saisit kasvaa itsenäisessä isänmaassa.” Näin äitini kirjoitti muistikirjaansa vuoden 1961 lopulla kuvaillessaan syntymäni aikaista tilannetta Suomessa.

Äidin ja isän lapsuus sota-aikana, ukin ja sedän sotakokemukset sekä puute milloin mistäkin siirtyivät meille lapsille vahvoina kokemuksina. Ne näkyivät erilaisiin ongelmatilanteisiin varautumisena mutta myös lähimmäisistä huolehtimisena sekä haluna vaikuttaa. Isäni yksi lempilauseita olikin, että ihmisellä pitää olla sekä vyö että henkselit.

Varautuminen ja välittäminen ilmenivät lapsuuden perheessäni myös kiinnostuksena koulutukseen, tieteeseen ja tutkimukseen. Vanhempani uskoivat, että mitä enemmän tietää ja ymmärtää, sitä paremmin selviää vaikeissakin tilanteissa.

Nyt eletään jälleen aikaa, joka koettelee monin tavoin kriisikestävyyttämme. Jos on lukenut esimerkiksi **Hans Roslingin** kirjan *Factfulness*, tietää, että maailmassa asiat ovat nyt paljon paremmin kuin vuosikymmeniä sitten. Kuitenkin moni kokee samansuuntaisesti kuin **Haruki Murakamin** romaanin *Komtuurin surman* päähenkilö: ”Sitä kävelee tiettyyn suuntaan ajatellen, että tämä on minun polkuni, ja yhtäkkiä tajuaa, että polku onkin kadonnut jalkojen alta.” Silti päähenkilö jatkaa kävelemistä tietämättä, mihin suuntaan on menossa. Hän kulkee eikä jää paikalleen, hän ei lamaannu.

LEA RYYNÄNEN-
KARJALAINEN

on Tieteellisten
seurain valtuuskunnan
toiminnanjohtaja ja
Tieteessä tapahtuu
-lehden väliaikainen
päätoimittaja.

Korkeakoulu- ja tiedeyhteisön toimijat ovat nostaneet eduskuntavaalien alla vahvasti esiin, millainen merkitys koulutuksella, tieteellä ja laajalla sivistyksellä on kriisinkestävyyden varmistajina ja vahvistajina. Suomen yliopistojen rehtori-neuvosto Unifi ry puhuu omissa hallitusohjelmavoitavoitteissaan tiedon ja osaamisen huoltovarmuudesta. Tieteentekijöiden liitto muistuttaa eduskuntavaalitavoitteissaan, että ”tiede on sivistyksen, maailmankuvan ja koulutuksen perusta” ja että ”tiede on edellytys kestävän yhteiskunnan rakentamiselle ja kriittiseen ajatteluun kykenevien ihmisten kouluttamiselle”. Tieteellisten seurain valtuuskunta nostaa esiin tutkitun tiedon merkitystä disinformaation ja valeuutisten leviämisen estäjänä.

Pienen maan ja sen tutkijayhteisöjen vahvuuksia ovat tiiviit verkostot ja lyhyet välimatkat. Tiedontarpeita ja muutoksista viestiviä hiljaisia signaaleja pystytään niiden ansiosta tunnistamaan joutavasti ja ketterästi. On myös ymmärretty, että eri tieteenalojen välisellä yhteistyöllä syntyy luovuutta, ideoita ja innovaatioita – sellaista hyvää tekevää tietoa ja osaamista, jota ei muuten olisi osattu tunnistaa tai ajatella.

Tieteellä on myös suomalaisten tuki takanaan. Vuonna 2022 julkaistu Tiedebarometri osoitti jälleen kerran, että tie-de kiinnostaa. Yliopistoihin ja korkeakouluihin luotetaan, ja luottamus tieteeseen on erittäin vahvaa. Ristiriitaisten näkemysten kuuluminen tieteeseen ymmärretään hyvin, ja tutkijoiden luotetaan työskentelevän yhteiseksi hyväksi.

Enemmistö Tiedebarometriin vastanneista oli sitä mieltä, ettei tutkimuksen resursseja pidä kohdentaa vain parhaiten hyödynnettäville tutkimusaloille. Kuitenkin lähes puolet Tiedebarometrin vastaajista oli sitä mieltä, että Suomessa

—
Tieteen tehtävänä on ratkaista ongelmia mutta myös vahvistaa toivoa ja luottamusta parempaan tulevaisuuteen.
 —

tehdään paljon hyödyttömiä tutkimusta. Se saa miettimään, mitä on tarpeeton tai hyödytön tutkimus. Olisiko niin, että hyödyttömäksi koetaan sellainen tutkimus, joka jollakin tavoin osoittaa sen, miten vähän itse tietää?

On usein vaikea myöntää, että maailmassa on paljon sellaista, jota ei itse ymmärrä tai käsitä. Oltaisiinko vuonna 2019 kuitenkin osattu yksiselitteisesti sanoa, millaisesta tutkimuksesta olisi hyötyä nyt alkuvuonna 2023? Olisiko silloin edes haluttu ajatella, miten kipeitä asioita nyt joudutaan pohtimaan? Kuinka hyvin luotamme siihen, että tieteen avulla pystytään ratkaisemaan tämän päivän ja tulevaisuuden ongelmat?

Kriisinkestävyyden yhtenä perustana on pitkäjänteinen ja järjestelmällinen tutkimus, joka ei usein ole saman tien hyödynnettävissä. Se saattaa jopa vaikuttaa joltakin, jota on hyvin vaikea yhdistää sen hetken tietotarpeisiin ja ongelmien ratkaisuun. Kuitenkin sitä tarvitaan vahvistamaan ihmisten ennakointikykyä ja varautumista sellaisiin tilanteisiin, joita ei toivota tapahtuviksi. Tieteen tehtävänä on ratkaista ongelmia mutta myös vahvistaa toivoa ja luottamusta parempaan tulevaisuuteen.

Joka päivä tarvitaan luotettavaa tietoa, taitoa ja viisautta tehdä hyviä päätöksiä mutta myös rohkeutta sietää epävarmuutta ja huolta. Se on oleellinen osa kriisinkestävyyttä. Lainaan infektio- ja tartuntatauti emeritusprofessori **Heikki Peltolaa** (*Helsingin Sanomat* 21.3.2022), joka puolestaan lainasi edesmenneeltä toimittajalta **Risto Lindstedtiä**: ”On osattava pelätä, jotta osaisi varoa, mutta sitten on osattava myös varoa, ettei pelkää. Mikään ei pistä olemisen mittasuhteita niin sekaisin kuin luulemalla pelkääminen.”